

GAP BÖLGESİ HAREKET PLANI 1993 - 1997

(YÖNETİCİLER İÇİN ÖZET)

BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

NİSAN 1993

BÖLGE PLANININ AMACI, STRATEJİSİ, KAYNAK VE YÖNTEMİ

GİRİŞ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi üç olguyu birlikte yaşamaktadır. Bir taraftan Cumhuriyet tarihinin en büyük yatırımları Bölge'de yapılırken, diğer yandan Bölge ekonomik ve sosyal geri kalmışlığını sürdürmekte ve büyük bir işsizlik sorunuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Bölge'de yaşanan terör olayları Bölge'yi ülkenin gündeminde 1 numaralı sorun haline getirmiştir. Terör ilk iki olgudan bağımsız olmayıp, onlarla içiçedir. Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP'ın), Bölge ekonomisine ivme verecek yatırımlarının, özellikle tarımsal yatırımların, biran önce etkin bir şekilde devreye sokulması Bölge'nin ekonomik geri kalmışlık ve işsizlik sorunlarının çözümüne büyük katkıda bulunacak, bu da terörün ekonomik ve sosyal kaynaklarını büyük ölçüde kurutacaktır. Ayrıca GAP'ın hızla uygulanması terörü destekleyen komşu ülkeleri, Türkiye'nin GAP konusundaki iradesinin hiçbir şekilde etkilenmeyeceğini, Türkiye'nin onlar karşısında şimdiye kadar potansiyel mahiyette olan imkanlarının somutlaştığını göstererek, terörün desteklenmesinin kendi menfaatlarına aykırı olacağına ve Türkiye'ye karşı daha makul çözümlerinin gereğine ikna edecektir.

Bölge'nin su ve toprak kaynakları bakımından zenginliği, sorunların çözümü için büyük bir potansiyel arz etmektedir. Bölge'deki potansiyelin Bölge'yi faydalandırarak bir şekilde harekete geçirilmesi kamunun sulama, tarım, altyapı ve sosyal sektörlerdeki yatırımları zaman ve mekan itibarıyla eşgüdümlü olarak ve hızla yapmasına bağlı bulunmaktadır. Bu yatırımların yapılması, GAP'ın yarattığı imkanların sanayi ve hizmet kesimlerindeki girişimciler tarafından etkin bir şekilde ve Bölge'de değerlendirmesinin bir ön koşulu olarak görülmektedir. Ayrıca, Bölge'de orta vadede ekonomik ve sosyal alanlarda arzulanan ölçüde sonuçların alınması, yatırımların, belli kritik bir düzeyin üstünde olmasını gerektirmektedir.

Bölge Planı somut projelere dayanan beş yıllık bir kamu yatırım "hareket planı", bir program-plan, olarak hazırlanmıştır. İlke olarak makro düzeyde ve kesimsel kaynak tahsisi yapan bölge planlarından ayrılmaktadır. Hareket Planı işlevsel ilişkileri dikkate alarak yatırım faaliyetlerini zaman ve mekan itibarıyla eşgüden entegre bir plan olup, 1) neyin, 2) nerede, 3) ne zaman, 4) kim tarafından, ve 5) hangi ölçekte yapılması gerektiğini belirlemektedir. Uygulandığı takdirde hareket planının kendisi bir eşgüden aracıdır.

PLAN AMAÇ VE HEDEFLERİ

Hareket Planı'nın yedi temel amaç ve hedefi bulunmaktadır.

1. Bölge ekonomik hayatına ivme kazandıracak ve geliri yükseltecek yatırımların, mümkün olabilecek azami ölçüde arttırılması,
2. Bölgedeki sağlık ve eğitim hizmetlerinin, ülke ortalamalarına getirilmesi,
3. İstihdam imkanlarının arttırılması,
4. Bölge'ye nitelikli personel çekebilmek ve daha sağlıklı bir kentsel çevre yaratabilmek için, altyapının iyileştirilmesi ile Bölge kentlerinin uygar ölçülerde yaşanabilirliğinin arttırılması,
5. Kırsal kesimdeki eksik altyapının tamamlanması,
6. Bölge içi ve bölgelerarası ulaşabilirliğin arttırılması,
7. Bölge'de mevcut ve kurulması muhtemel sanayinin altyapı ihtiyacının giderilmesi,

Bu amaç ve hedefler bir bütünlük teşkil etmekte olup, birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Örneğin, öbür hedefleri gerçekleştirmek için yapılacak yatırımlar, Bölgede'ki gerçek ve verimli istihdam imkanlarını geniş ölçüde arttıracaktır. Bölgede'ki sağlık ve eğitim imkanlarının iyileştirilmesi Bölge kentlerini daha iyi yaşanabilir hale getirecek ve yeterli nitelik ve nicelikte personel istihdamını kolaylaştıracaktır.

PLAN STRATEJİSİ

Plan on temel stratejiye dayanmaktadır.

1. Bölgedeki ekonomik hayata ivme kazandırılması, gelirin ve daha sonraki plan dönemlerinde harekete geçirilebilecek gelir arttırıcı potansiyelin yükseltilmesi için sulama ve sulamanın etkenliğini yükseltecek yatırımların arttırılması ve hızlandırılması; sulama ve sulama ile ilgili yatırımların yapımı bitmiş veya önümüzdeki plan döneminde bitecek baraj ve tünellerin kapasitelerinin kullanılabilceği alanlarda yoğunlaştırılması.
2. Kentlerde, özellikle cazibe merkezi olabilecek büyük kentlerde, altyapı yapımına ağırlık verilmesi; içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, arıtma, katı atık ve elektrik altyapısının iyileştirilmesi, ve bu altyapının önümüzdeki 15-20 yılda gerçekleşmesi beklenen kentsel nüfus patlamasının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde planlanıp, uygulanması.
3. Tarımsal gelişmenin uyarması beklenen sanayinin ihtiyaç duyacağı altyapının hazırlanması; bu bağlamda küçük sanayi siteleri (KSS) ve organize sanayi bölgeleri (OSB) yapımına ağırlık verilmesi; bu alanlarda devam etmekte olan yatırımların hızla bitirilmesi.

4. Eğitim ve sağlık sektörlerinde fiziki imkanların arttırılması; kırsal yerleşimlerin dağınıklığından kaynaklanan bazı problemlerin çözümü için ilköğretim ve ortaöğretimin ilk kademesinde, yatılı bölge okullarının yaygınlaştırılması; personelin lojman ihtiyaçlarının karşılanması; maaşların Bölge'de çalışmayı bir tercih nedeni olabilecek düzeye çıkarılması,
5. Bölge'nin doğu-batı ana ulaşım kanallarının iyileştirilmesi; Gaziantep-Şanlıurfa otoyolunun yapılması; Atatürk Baraj Gölü geçisinin sağlanması; Bölge içi yolların iyileştirilmesi; havaalanlarının yaygınlaştırılması,
6. Bölge'nin ihtiyaç duyacağı nitelikli personelin yetiştirilmesi için Harran Üniversitesi tesislerinin yapılması ve yurtiçinde ve yurtdışında öğretim üyesi yetiştirilmesi; Bölge'nin diğer üniversitelerinin tesis ihtiyaçlarının karşılanması,
7. Birim yatırıma göre istihdam kapasitesi görece yüksek ve barajların ekonomik ömürlerini uzatacak erozyon kontrol, ağaçlandırma ve mera ıslahı çalışmalarının azami ölçüde desteklenmesi,
8. Kentlerin düzenli gelişmelerini sağlamak ve istihdam yaratmak için konut sektörünün desteklenmesi,
9. Ülkenin artan enerji ihtiyacını kendi kaynaklarından karşılamak ve dış, özellikle, komşu ülkelere karşı Türkiye'nin GAP konusundaki kararlılığını göstermek için, Fırat ve Dicle'nin su potansiyellerini değerlendirecek öbür barajların ve hidroelektrik santrallerin yapılması,
10. Tarımsal gelişmenin sanayi için yaratacağı potansiyelin Bölge içinde değerlendirilebilmesi için özel -girişimcilerin, özellikle Bölge girişimcilerinin, teşvik edilmesi; girişimcilerin Bölge'deki potansiyel ve olanaklar ve kendilerinin ihtiyaç duydukları konularda bilgilendirilmeleri, ve girişimcilerin yaratılacak çeşitli mali ve fiziki imkanlarla teşvik edilmeleri için özel bir organ kurulması.

PLAN ÇALIŞMALARI: PLANIN DAYANDIĞI KAYNAK,
VERİLER VE YÖNTEMİ

Hareket Planı dört çeşit kaynaktan elde edilen bilgi ve verilere dayanmaktadır. Bunlar:

I. GAP İdaresi'nin yaptığı ve yaptırdığı çalışmalar.

1. GAP Master Planı (DPT'den devralınan çalışma)
2. GAP Bölgesel Ulaşım ve Altyapı Çalışması
3. GAP Bölgesi Tarımsal Pazarlama ve Ürün Deseni Çalışması
4. Ekonomik Kalkınma Ajansı Model Etüdü
5. GAP Agro-Endüstri Perspektif Çalışması
6. GAP Tarımsal Araştırma ve Geliştirme Projesi
7. Harran Üniversitesi için Hizmet Türlerine Göre Mekan Büyüklüklerinin ve Yatırım ihtiyaçlarının Belirlenmesi Çalışması

II. Diğer Kamu Kuruluşlarının Yaptırdıkları Özel Çalışmalar.

1. Sulama Master Planı
2. GAP Eğitim Master Planı
3. GAP Sağlık Master Planı
4. GAP İlleri Turizm Envanterleri.

III. İlgili Merkezi Kamu Kuruluşlarının ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Çalışmaları.

1. 1993 yılı programları
2. Orta ve uzun vadeli, strateji, yatırım program ve planları
3. Bölge'ye yönelik özel çalışmaları
4. Türkiye 1985 Girdi-Çıktı Çalışması

IV. Valiliklerin ve yerel yöneticilerin iller ve kentlerindeki sorunları ve çözüm önerileri hakkında GAP İdaresi'ne ulaştırdıkları raporlar.

Bu öneri ve veriler, Hareket Planı'nın amaç, hedef ve stratejileri ışığında değerlendirilmiş, yatırımların, işlevsel ilişkileri, ve etkin ve üretken olabilmeleri için zaman ve mekan itibarıyla eşgüdümlü olarak yürütülmelerinin gerekleri dikkate alınarak, kuruluşların önerdikleri yatırım programlarında gerekli değişiklikler, yapılmıştır.

İmar planlama ve kentsel altyapı çalışmalarına temel teşkil eden nüfus tahmin çalışmalarının yöntemi ve sonuçları Ek 1'de ayrıntılı olarak verilmiştir. İstihdam tahminlerinin yapılmasında, Türkiye 1985 Girdi-Çıktı Tablosundan ve ters matriksinden yararlanılmıştır.

KAYNAK İHTİYACI

GAP'ın entegre bir bölge kalkınma projesi olarak yürütülebilmesi ve istenilen hedeflere varılabilmesi önemli ölçüde kaynağın projeye tahsis edilmesine bağlı bulunmaktadır. Beş Yıllık Hareket Planı'nın yatırım ihtiyacı, 1992 sabit fiyatlarıyla 73.3 trilyon TL'dir. Bu ödenek ihtiyacının 1993-1997 arasında yıllar itibariyle dağılımı, sırasıyla 16.2, 15.6, 13.9, 15.1 ve 12.5 trilyon TL'dir. Bu durumda kamu yatırım ödeneklerinin en az % 15'i ile % 20'si arasında bir miktarın her yıl GAP Bölgesi'ne tahsis edilmesi gerekmektedir. Yatırımların sektörler ve yıllar itibariyle dağılımı ilgili Tablo 1'de verilmiştir.

En büyük ödenek ihtiyacı 19.0 trilyon TL ile tarım ve orman sektöründedir. Bundan sonra 18.5 trilyon TL ile enerji, 16.3 trilyon TL ile ulaştırma ve haberleşme, 6.7 trilyon TL ile eğitim ve 4.8 trilyon TL ile altyapı hizmetleri sektörü gelmektedir. Kamu konutları ve sağlık sektörleri için de önemli miktarda kaynak ayırmak gerekmektedir.

TABLO 1: GAP BÖLGESİ KAMU YATIRIM PROGRAMI, 1991-1997
(1992 Sabit Fiyatlarıyla)

(Milyon TL)

SEKTÖRLER	1993	1994	1995	1996	1997	1993-1997 TOPLAM YATIRIMI
I. TARIM VE ORMAN	3874708	4589428	3916094	3633167	2939392	18952789
A. TARIM	3620236	4327656	3658337	3333131	2574119	17513479
1. SULAMA PROJELERİ YATIRIMLARI (DSİ GN.MD. BAYINDIRLIK VE İSKAN BAK.)	2982182	3596997	2850825	2634716	1905628	13970348
2. TOPRAK VE SU KAYNAKLARINI GELİŞTİRME (KHGM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	27750	28250	28250	28250	28250	140750
3. TARLA İÇİ GELİŞTİRME HİZMETLERİ (KHGM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	187263	279009	267300	260846	259589	1254007
4. ARAŞTIRMA, EĞİTİM, KOOPERATİFÇİLİK (TEDGEM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	168768	163411	154517	176274	179701	842671
5. TARIMSAL YATIRIM PROGRAMI (TEDGEM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	63358	60990	60990	60990	63358	309688
6. HAYVAN VE BİTKİ HASTALIKLARI (KORUMA KONTROL GN.MD. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	34393	34493	34493	34493	33593	171465
7. ARAZİ TOPULUŞTIRMASI, KULLANIMI VE KREDİLENDİRME (TRGM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	101022	71506	64462	63562	50000	350552
8. TOHUMCULUK (TÜGEM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	17500	70000	175000	52500	35000	350000
9. TAŞLI ARAZİ İSLAHI (KHGM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	14000	14000	14000	14000	14000	70000
10. TARIMSAL YAYIM VE ARAŞTIRMALAR (TÜGEM. TEDGEM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	24000	9000	8500	7500	5000	54000
B. ORMAN	254472	261772	257757	300036	365273	1439310
1. HAVZA GELİŞTİRME PROJESİ (ORMAN GN.MD. ORMAN BAK.)	132649	132797	125083	146729	177456	714714
2. HAVZA GELİŞTİRME PROJESİ (DSİ GN.MD. BAYINDIRLIK VE İSKAN BAK.)	1284	284	293	306	319	2486
3. HAVZA GELİŞTİRME PROJESİ (TEDGEM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	20894	20361	31660	42852	67558	183325
4. HAVZA GELİŞTİRME PROJESİ (KHGM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	29876	36470	30587	33190	36506	166629
5. EROZYON KONTROL VE AĞAÇLANDIRMA PROGRAMI (ORMAN GN.MD. ORMAN BAK.)	69769	71860	70134	76959	83434	372156
II. ENERJİ	4443188	4535416	2826691	3185103	3470545	18460943
1. BARAJ VE HES YATIRIMLARI (DSİ GN.MD. BAYINDIRLIK VE İSKAN BAK.)	4064888	4242416	2568691	2994603	3308045	17178643
2. ELEKTRİFİKASYON YATIRIM PROGRAMI (TEK GN.MD. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAK.)	378300	293000	258000	190500	162500	1282300
III. ULAŞIM VE HABERLEŞME	2125519	2469425	3807591	4882963	3008839	16294337
1. KARAYOLLARI YATIRIM PROGRAMI (TCK GN.MD. BAYINDIRLIK VE İSKAN BAK.)	651185	893443	2168599	3069500	1229500	8012227
2. DEMİRYOLLARI YATIRIM PROGRAMI (TCDD GN.MD. ULAŞTIRMA BAK.)	70885	177075	264615	461010	484470	1458055
3. GAP BÖLGESEL HAVAALANI (ULAŞTIRMA BAK., GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI)	18840	53535	57400	46082	8240	184097
4. KÖY YOLLARI (KHGM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	784434	787854	788484	788844	783384	3933000
5. TELEİLETİŞİM YATIRIM PROGRAMI (PTT GN.MD. ULAŞTIRMA BAK.)	600175	557518	528493	517527	503245	2706958
IV. ALTYAPI HİZMETLERİ	1319288	1274120	746038	635156	808627	4783229
1. İÇMESUYU YATIRIM PROGRAMI	510283	581427	326250	261675	520497	2200132
1.1 DEVAM EDEN PROJELER (İLLER BANKASI)	218323	150502	-	-	-	368825
1.2 DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	246760	392200	296975	230400	489222	1655557
1.3 YENİ PROJELER (İLLER BANKASI, BELEDİYELER, GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI)	45200	38725	29275	31275	31275	175750
2. KANALİZASYON YATIRIM PROGRAMI	366850	390513	314008	266201	180600	1518172
2.1 DEVAM EDEN PROJELER (İLLER BANKASI)	162750	233913	158408	110601	25000	690672
2.2 YENİ PROJELER (İLLER BANKASI, BELEDİYELER, GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI)	81100	84850	83850	83850	83850	417500
2.3 ATIKSU ARITMA (İLLER BANKASI, BELEDİYELER, GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI)	123000	71750	71750	71750	71750	410000
3. KÖY İÇMESULARI (KHGM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	99155	105280	105780	107280	107530	525025
4. ACIL ALTYAPI (GAP İDARESİ BAŞKANLIĞI)	343000	196900	-	-	-	539900

SEKTÖRLER						(Milyon TL)
	1993	1994	1995	1996	1997	TOPLAM YATIRIMI
V. İMALAT SANAYİ VE MADENCİLİK						
1. BATMAN RAFİNERİSİ MODERNİZASYON PROJESİ (TÜPRAŞ A.Ş. GN.MD.)	245243	341995	565526	735391	401204	2289359
2. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ (KÜÇ.SAN.SAN.BÖLG.VE SİT.GN.MD.SANAYİ VETİC. BAK.)	11200	19600	311900	565900	333400	1242000
3. KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ (KÜÇÜK SANATLAR, SANAYİ BÖLGELERİ VE SİTELERİ GN.MD. SANAYİ VE TİCARET BAK.)	66245	66245	66245	66845	32425	298005
	167798	256150	187381	102646	35379	749354
VI. EĞİTİM	3087491	1072442	860092	857766	842762	6720553
1. EĞİTİM YATIRIM PROGRAMI (MİLLİ EĞİTİM BAK.)	2907610	586956	351377	367842	397423	4611208
2. HARRAN ÜNİVERSİTESİ (YÖK BAŞKANLIĞI)	36331	169089	219026	260088	220792	905326
2. DİCLE ÜNİVERSİTESİ (YÖK BAŞKANLIĞI)	70550	276347	258689	203336	213547	1022469
3. GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ (YÖK BAŞKANLIĞI)	73000	40050	31000	26500	11000	181550
VII. SAĞLIK	356856	496570	346461	318070	222703	1740660
1. SAĞLIK SEKTÖRÜ YATIRIMLARI (SAĞLIK BAK.)	356856	496570	346461	318070	222703	1740660
VIII. TURİZM	53776	56533	57267	62496	67626	297698
1. TURİZM FAALİYETLERİ YATIRIM PROGRAMI (TURİZM BAK.)	52500	54600	54200	58200	62200	281700
2. TURİZM YATIRIM PROGRAMI (ORMAN GN.MD. ORMAN BAK.)	1276	1933	3067	4296	5426	15998
IX. KÜLTÜR	40150	44300	39500	19500	17000	160450
1. KÜLTÜR YATIRIM PROGRAMI (KÜLTÜR BAKANLIĞI)	40150	44300	39500	19500	17000	160450
X. KONUT	616130	722880	767380	724830	721430	3552650
1. İSKAN HİZMETLERİ (KHGM. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAK.)	98630	33480	77080	33480	27980	270650
2. LOJMAN SİTELERİ YATIRIM PROGRAMI	517500	689400	690300	691350	693450	3282000
2.1 MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI	199500	581850	582300	582600	584400	2530650
2.2 SAĞLIK BAKANLIĞI	223200	59850	60150	60750	60750	464700
2.3 TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI	94800	47700	47850	48000	48300	286650
XI. GAP BÖLGESİ KAMU YATIRIMLARI GENEL TOPLAMI	16162349	15603109	13932640	15054442	12500128	73252668

İSTİHDAM

Bölge'de programlanan yatırımların gerçekleştirilmesi önemli ölçüde istihdam yaratacaktır. Tablo 2'de, kamunun yapacağı yatırımların istihdam etkisi verilmektedir. Tablo'da istihdam, iki kategoride irdelenmiştir: doğrudan istihdam ve dolaylı istihdam. Bu iki kategori birlikte toplam istihdamı teşkil etmektedir. Doğrudan istihdam bir yatırımın gerçekleşmesi için, yatırımın yapıldığı yerde ve sektörde istihdam edilmesi gerekenlerin toplamıdır. Dolaylı istihdam ise yatırımın çarpan etkileri, sektörlerarası girdi-çıkıtı ilişkileri nedeniyle yaratılan, ve zamanlama olarak yatırımla eş zamanlı olabileceği gibi yatırıma gerekli girdiler için yapılan harcamalardan önce başlayabilen ve yatırım bittikten sonra da devam edebilen istihdamdır. GAP Bölgesi'nin sınai yapısı gözönüne alındığında, yatırımlar için gerekli girdilerin önemli bir kısmı Bölge dışından geleceğinden dolayı istihdamın daha çok Bölge dışında gerçekleşmesi oldukça muhtemeldir. Bölge'de sanayi geliştikçe dolaylı istihdam da giderek yükselen oranlarda Bölge'de gerçekleşecektir.

Tablo 2'de verilen istihdam rakamları sektörlerde yatırımların, gerçekleşmeleri aşamasında ortaya çıkan istihdam hacmini vermektedir. Yatırımlar gerçekleştikten sonra, bu yatırımlar sonucu artan üretimin yaratacağı istihdam bu rakamlara dahil değildir. İstihdam hacmi adam-ay cinsinden verilmiştir. Programlanan yatırımlarla her yıl 1.5 milyonla 1.9 milyon adam-ay arası istihdam gerçekleşecektir. Yatırımların daha çok mevsimlik işçi kullandığı gözönüne alınırsa, her yıl yaklaşık 150-200 bin kişiye kamu yatırımlarında istihdam sağlanmış olacaktır. Bu boyutta istihdamın Bölge'deki işsizlik sorununun çözümüne ve Bölge ekonomisinin canlanmasına büyük bir katkı sağlayacağı açıktır.

SEKTÖRLER	1993			1994			1995			1996			1997			1993 - 1997 Toplamı-		
	Dogrudan	Dolayli	Toplam	Dogrudan	Dolayli	Toplam	Dogrudan	Dolayli	Toplam	Dogrudan	Dolayli	Toplam	Dogrudan	Dolayli	Toplam	Dogrudan	Dolayli	Toplam
1-A TARIM	341.0	99.6	440.7	386.3	112.9	499.1	349.3	102.0	451.3	323.8	94.6	418.4	261.5	76.4	337.8	1,661.8	485.6	2,147.4
1-B ORMAN	22.9	0.0	22.9	23.6	0.0	23.6	23.2	0.0	23.2	27.0	0.0	27.0	32.9	0.0	32.9	129.5	0.0	129.5
2- ENERJİ	399.8	114.6	514.3	408.1	119.2	527.3	254.3	74.3	328.6	286.6	83.7	370.3	312.3	91.2	403.5	1,661.0	483.1	2,144.1
3- ULASIM HABERLESME	191.2	55.9	247.1	222.2	64.9	287.1	342.6	100.1	442.7	439.4	128.4	567.7	312.3	79.1	391.4	1,507.6	426.4	1,936.0
4- ALTYAPI HIZMETLERİ	118.8	34.7	153.5	114.6	33.5	148.1	67.1	19.6	86.7	57.1	16.7	73.8	72.8	21.3	94.0	430.4	125.8	556.2
5- İHALAT SANAYİ VE MADENCİLİK	22.1	6.4	28.5	30.8	9.0	39.8	50.9	14.9	65.7	20.3	19.3	39.7	9.3	10.5	19.8	133.3	60.2	193.5
6- EĞİTİM	277.8	81.2	359.0	96.5	28.2	124.7	77.4	22.6	100.0	77.2	22.5	99.7	75.8	22.2	98.0	604.7	176.7	781.3
7- SAĞLIK	32.1	9.4	41.5	44.7	13.1	57.7	31.2	9.1	40.3	28.6	8.4	37.0	20.0	5.9	25.9	156.6	45.8	202.4
8- TURİZM	4.8	1.4	6.3	5.1	1.5	6.6	5.2	1.5	6.7	5.6	1.6	7.3	6.1	1.8	7.9	26.8	7.8	34.6
9- KÜLTÜR	3.6	1.1	4.7	4.0	1.2	5.1	3.6	1.0	4.6	1.8	0.5	2.3	1.5	0.4	2.0	14.4	4.2	18.6
10- KONUT	55.4	16.2	71.6	65.0	19.0	84.0	69.0	20.2	89.2	65.2	19.1	84.3	64.9	19.0	83.9	319.7	93.4	413.0
1. BAP KAMU YAT. GENEL TOPLAMI	1,469.6	420.5	1,890.0	1,400.8	402.4	1,803.2	1,273.7	365.4	1,639.0	1,332.6	394.9	1,727.5	1,169.3	327.7	1,497.0	6,845.9	1,910.8	8,556.7

... ..

... ..

... ..

... ..

DARBOĞAZLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ;

İLKELER VE POLİTİKALAR

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

I. TARLAIÇI GELİŞTİRME HİZMETLERİ (TİGH)

sulamaya açılan alanlarda tarlaiçi geliştirme hizmetlerinin yapılması birçok bakımdan mutlaka yerine getirilmesi gerekli bir hizmet olarak mütalaa edilmektedir. GAP bağlamında, tarlaiçi geliştirme hizmetlerinin gerçekleştirilmesinin aşağıdaki yararları olacaktır.

1. Sulama oranının yükseltilmesi,
2. Su tasarrufu sağlanması,
3. Drenaj ihtiyacının azalması,
4. Tuzlanma tehlikesinin azalması,

Tarlaiçi geliştirme hizmetlerinin yerine getirildiği yerlerde, sulama oranı yükselmektedir. Nitekim 1958 yılında tarlaiçi geliştirme hizmetleri gerçekleştirilmeden sulamaya açılan 17 500 ha'lık Eskişehir-Alpu sulamasında, sulama oranı, bu hizmetlerin yapılmaya başlandığı 1970 yılına kadar % 24.5 düzeyinde seyretmiş, ancak bu tarihten itibaren süratle yükselerek % 68.2'ye ulaşmıştır (DSİ Sulama Master Planı, Cilt II, s: 207). Bu durum konunun önemini vurgulamaktadır.

Tarlaiçi geliştirme hizmetlerinin sağlanmasıyla birim alanda su tasarrufu yapılması mümkün hale gelmektedir. GAP kapsamında su tasarrufu son derece önemli bir noktadır. Birim alanda su tasarrufu sağlayan yöntemlerin kullanılmasıyla aynı miktar su ile daha geniş alanların sulanması mümkün hale gelebilecektir. Ayrıca, su tasarrufunun konuyla ilgili dış politika açısından yansımaları olacak ve Fırat ve Dicle nehirlerinden yararlanılan ülkelerin, su tasarrufu sağlayan yöntemleri kullanmalarıyla su miktarının arzettiği darboğazın aşılabileceği şeklindeki Türk tezini güçlendirecektir.

Drenaj Bölge'de önemli bir sorundur. Gerekli tedbirler zamanında alınmadığı takdirde tuzlanma ve çoraklaşma tehlikesi Bölge'yi ciddi boyutlarda tehdit edecektir. Tarlaiçi hizmetlerinin zamanında yapılması drenaj ve çoraklaşma gibi giderilmesi imkansız veya büyük zaman ve kaynak kaybı ile giderilebilecek sorunları büyük ölçüde çözecektir.

Bugün halen GAP Bölgesi'nde sulamaya açılmış alanlar tarlaiçi geliştirme hizmetlerinden büyük ölçüde yoksundur. Önümüzdeki 1993-1997 yılları arasında da DSİ'ce yaklaşık 300 000 ha alan sulamaya açılacaktır. Halen sulanan alanlardan, Akçakale ve Bolatlı sulamaları tarlaiçi geliştirme hizmetlerinin yetersiz olması yüzünden çoraklaşma işaretleri vermektedir.

Sözkonusu darboğazların aşılması ve GAP Bölgesi tarlaiçi geliştirme hizmetlerini mümkün olduğu ölçüde DSİ yatırımlarına uyumlu bir hale getirmek için aşağıdaki tedbirlerin alınması zorunlu görülmektedir:

1. Halen Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü görevleri içinde yer alan bu hizmetler, arzu edilen seviyede ele alınmamakta, tarlaiçi geliştirme hizmetlerine gereken önem ve öncelik verilmemekte ve yeterli bütçe sağlanmamaktadır. Bu durum kuruluş içerisinde TİGH'ni yürüten birimlerin personel ve iş hacmi yönünden daralmasına yol açmıştır. GAP Bölgesi için hayati önem arzeden bu hizmetlerin arzulan seviyeye yükseltilmesi için adı geçen kuruluşun kendi bünyesinde gerekli tedbirleri alması kaçınılmazdır.
2. Arazi toplulaştırma hizmetleri ile tarlaiçi geliştirme hizmetleri mutlak surette bir bütün olarak ele alınmalıdır. Münferit olarak yürütülen arazi toplulaştırma çalışmaları yalnızca mülkiyetin kesinleşmesini sağlamakta, ancak bu alanlarda tarlaiçi geliştirme hizmetleri için ikinci bir zaman ve kaynak maliyeti ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, her iki hizmetin bir bütün olarak yürütülmesi GAP Bölgesi için önem taşımaktadır.
3. KHGM'nün kapasitesi ve yeniden örgütlenmesi için gerekli zaman gözönüne alındığında, toplulaştırma ve tarlaiçi geliştirme hizmetlerinin bir bütünlük içerisinde projelendirilerek özel sektör aracılığı ile yürütülmesi kaçınılmaz görülmektedir. Ülke'de bu hizmetleri gerçekleştirecek özel kuruluş ve müteşebbisler mevcut olup, bunlar belli bir uygulama tecrübesine sahiptirler. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün teknik kontrolünde uygulanacak bu yöntem hem zaman tasarrufu sağlayacak ve hem de bu hizmetler kapsamında daha ileri teknolojilerin transferine yardımcı olacaktır.
4. Yıllık yatırım bütçeleri ile bu hizmetlere ayrılan pay çok düşük oranlarda kaldığından, Devlet Su İşleri (DSİ) yatırımlarında olduğu gibi, ya bütçe ödenekleri arttırılmalı, ya da arazi toplulaştırma ve TİGH yatırımları da fonlardan desteklenmelidir.
5. Hizmetleri Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı bünyesinde bir bütün olarak ele alacak ve 3202 ile 3083 sayılı Kanunların ilgili hükümlerinin sağladığı yetki ve selahiyete sahip bağımsız bir kuruluşun (Mülga Topraksu Örneği) oluşturulması konunun radikal çözümü olarak mütalaa edilmektedir. Bu yönde sözkonusu Bakanlığın hazırladığı kanun taslağı halen TBMM'i gündeminde.

II. ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI:

Arazi toplulaştırmasını dar anlamda; "parçalanmış mülklerin hiçbir yapısal (fiziksel) çalışmaya yer verilmeden birleştirilmesi" olarak, geniş anlamda ise; parçalanmış mülklerin birleştirilmesi yanında, sulama, drenaj, tahliye, parsel yolları, tesviye ve toprak-su koruma önlemlerinin gerektirdiği çeşitli fiziksel hizmetler olarak tanımlamak mümkündür.

Arazi toplulaştırma hizmetleri ancak yukarıda belirtildiği şekilde geniş anlamda uygulandığı takdirde, bir başka ifade ile tarla içi geliştirme hizmetleri (sulama, drenaj, tahliye, parsel yolları, tesviye ve toprak-su koruma önlemleri) bütünlüğünde ele alındığı takdirde beklenen faydaları azami ölçüde temin edebilir.

Bu faydaları;

1. Arazinin kullanılmasının olumlu etkilemesi,
2. Verim artışı sağlanması,
3. Mekanizasyonda etkenlik,
4. İşçilik masraflarının azalması

şeklinde özetlemek mümkündür.

Ayrıca, sulama sistemlerinin randımanını artırmak, modern tarımsal üretim metodlarının uygulanmasını temin etmek ve sulama ile tarla içi geliştirme hizmetlerinin yatırım giderlerinden tasarruf sağlamak için de arazi toplulaştırmasına öncelik verilmesi gerekmektedir.

Halen, GAP Bölgesi'nde, tarla içi geliştirme hizmetlerinden kopuk olarak, Ceylanpınar ilçesi, İki Cırcıp mevkiinde 23 000 ha. alan üzerinde arazi toplulaştırma hizmetleri tamamlanmış ve GAP kapsamında ilk sulamaya açılacak Şanlıurfa-Harran Ovalarında 140 000 ha bir alan üzerinde de bu çalışmalar sürdürülmektedir.

Diğer taraftan, arazi toplulaştırma çalışmalarının, Bölge'de DSİ tarafından planlanan sulama yatırımlarına paralel olarak gerçekleştirilmesi gerektiği dikkate alındığında, mevcut arazi toplulaştırma çalışma boyutlarının DSİ programının gerisinde kaldığı açıktır. Nitekim DSİ, 1993-1997 yılları arasında yaklaşık 300 000 ha'lık bir alanı sulamaya açarken, arazi toplulaştırma hizmetleri, tarla içi geliştirme hizmetlerinden kopuk olarak, bugünkü uygulama hızıyla ancak 140 000 ha bir alan üzerinde gerçekleştirilebilecektir.

Bu darboğazın aşılması için, bu hizmetlerle görevli kamu kuruluşlarının fonksiyonlarının gözden geçirilmesi ve gerekli mali, personel ve alet-ekipman desteğinin sağlanması gerekmektedir.

Türkiye genelinde, arazi toplulaştırma ve tarlaiçi geliştirme hizmetleri 3202 sayılı Kanun gereğince Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görev alanı içerisinde bulunmaktadır. Bununla beraber, 3083 sayılı Kanun ile de Tarım Reformu uygulama alanı ilan edilen Şanlıurfa iline ait arazi toplulaştırma hizmeti Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'ne görev olarak verilmiştir.

Aynı Bakanlık bünyesindeki bu iki genel müdürlük arasında etkin bir işbirliği sağlanamamakta, hizmetler gerekli süratle ve tarlaiçi geliştirme hizmetleri bütünlüğünde götürülememektedir. Bu durumda, arazi toplulaştırma hizmetlerini, tarlaiçi geliştirme hizmetleri ile entegre bir şekilde planlamak, projelendirmek ve uygulamak görevini, Türkiye genelinde olduğu gibi uzman ve icracı kurulu olan Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne verilmesi ve bu amaçla 3083 sayılı Kanunun uygulama yetkisinin bu Genel Müdürlüğe tevdi edilmesi gerekli görülmektedir.

Bununla beraber kesin çözüm, GAP için hayati öneme haiz bu hizmetlerin Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde mülga Topraksu Genel Müdürlüğü yetki ve sorumluluklarını taşıyacak, yeterli personel ve mali imkanlara sahip bir kuruluşun (bir genel müdürlüğün) kurulması ve bunun için gerektiği imkanlarla donatılması ile mümkün olacaktır.

III. ÇİFTÇİ EĞİTİMİ

Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırmalar Projesi (TYUAP):

Geleneksel kuru tarım uygulamalarının hakim olduğu GAP Bölgesi'nde, geniş tarım alanlarının sulamaya açılmasıyla meydana gelecek tarımsal üretim potansiyelinin rasyonel bir şekilde değerlendirilmesi, ancak Bölge'de yürütülecek yoğun tarımsal araştırma çalışmalarıyla elde edilecek bulguların etkin bir tarımsal yayım hizmetiyle çiftçiye aktarılmasıyla mümkün olacaktır.

Aksi takdirde büyük yatırımlarla gerçekleştirilen sulama şebekelerinden beklenen verim ve üretim artışları elde edilemeyeceği gibi yanlış sulama uygulamaları ile de çoraklaşma gibi çok ciddi sorunlarla karşılaşılabilir.

Dünya Bankası desteğinde uygulanmakta olan TYUAP (Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırmalar Projesi), halen Bölge'deki 8 ili kapsamakta olup, temelde Bölge'deki Tarımsal Araştırma Enstitülerinin güçlendirilmesi ile tarımsal yayım hizmetlerinin (çiftçi eğitimi) gerek organizasyon ve gerekse işlerlik bakımından etkinleştirilmesini amaçlamaktadır.

1986 yılında başlayan projenin I.Aşamasında Şanlıurfa, Diyarbakır ve Mardin illeri yer almış 1991 yılında başlayan II.Aşamasında Bölge'nin diğer illeri de Projeye dahil edilmiştir. Ancak, bugüne kadar olan uygulamalarda planlamanın çok gerilerinde kalınmış, proje gerek organizasyon ve gerekse işlerlik bakımından istenilen düzeye getirilememiştir.

Halen Bölge'de halk sulamaları dahil yaklaşık 300 000 ha mevcut sulu alana ilave olarak önümüzdeki 5 yıl içinde de 300 000 ha alanın sulamaya açılacak olması dikkate alınarak, özellikle sulama teknikleri ve bu sulu alanlarda yetiştirilecek en uygun bitki tür ve çeşitleri ve bunların kültürel tekniklerinde çiftçinin süratle eğitilmesi acil bir sorundur.

Bu bakımdan, Proje'nin dış finansmanın öngördüğü iç finansmanın kesintisiz olarak yıllık yatırım programlarında yer alması ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın süratle aşağıdaki tedbirleri alması gerekmektedir.

1. Bölge'de Proje kapsamında yer alan tarımsal araştırma kuruluşları altyapı, personel ve alet-ekipman olarak güçlendirilmelidir.
2. Sulanan ve sulamaya açılacak alanlar öncelikli olmak üzere Proje'nin öngördüğü organizasyon süratle tamamlanmalıdır. Bu amaçla Proje'de yer aldığı sayıda Köy Grubu Ziraat Teknisyenlikleri bina ve araç-gereçleri ile ailen kurulmalı ve bu noktalara bilgi akımını sağlayacak il ve ilçe yayım grupları oluşturularak sistem çalışır duruma getirilmelidir.
3. Proje'nin başarısı yeterli sayı ve düzeyde gerek araştırmacı ve gerekse yayım uzmanının istikrarlı olarak Proje'de görev yapmasıyla mümkün olacaktır. Bugüne kadarki uygulamalarda özellikle Köy Grubu Ziraat Teknisyenlerinin istihdamında vali ve kaymakam gibi mülki amirlerin müdahaleleri nedeniyle istikrar temin edilememiş ve sık sık bu -personelin yer değişimi başarıyı önlemiştir. Bu uygulamaya son verilmesi gerekmektedir.
4. Proje'de geniş bir eğitim imkanı mevcuttur. Bu imkanın değerlendirilerek GAP Bölgesi'nde görev yapacak gerek araştırmacı ve gerekse yayımcı personelin yurtiçi ve yurtdışı eğitimlerinin temini şarttır.

Bugüne kadar olan uygulamalarda bu proje bileşeni yeterli ve doğru yönde kullanılmamıştır. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın buna özen göstermesi gereklidir. Gerekli finansman Proje'de mevcuttur.

IV. KENTSEL GELİŞME VE MEKANSAL KADEMELENME POLİTİKASI

Kaynakların son derece sınırlı olduğu bir ortamda yatırımların etkenliğini ve kentlerde yeterli nitelikte bir sosyo-ekonomik ve kültürel ortamın oluşmasını belirleyen en önemli faktörlerden biri kentsel gelişme politikasıdır. Yatırımların birçok kente yayılması, arzulanan ortamın oluşturulabilmesi ve devam ettirilebilmesi ve kendi kendini besleyen bir büyüme sürecinin başlatılabilmesi için gerekli kritik altyapı ve sosyal çevre eşiğinin hiçbir yerde aşılamaması sonucunu doğurabilir. Dolayısıyla Bölge'de bir cazibe merkezleri ya da büyüme kutupları politikası güdülmeli ve bu politika kararlılıkla uygulanmalıdır.

Teşvik sistemi öngörülen kentsel kademelenme, kentsel yapılanmaya uygun olarak geliştirilmeli, yaşaması mümkün olmayan yerde konumlanan sanayiye teşvik verilmemelidir. Kentsel altyapı, öngörülen kentsel kademelenmeye göre oluşturulmalıdır. Bu, nitelikli personelin Bölge'ye çekilmesinde de önemli bir faktördür.

V. KENTSEL ALTYAPI: (SU, ELEKTRİK, KANALİZASYON, ARITMA, KATI ATIK)

Kentsel altyapı GAP bölgesi'nin en önemli sorunlarından biridir ve Bölge'ye yeterli sayıda ve nitelikte personel çekilememesi ve salgın hastalıklar gibi bir sürü konuyla yakından ilgilidir. Kentsel altyapı temini Plan'ın en öncelikli konularından biridir ve programdaki altyapı yatırımları öncelikle uygulanmalıdır.

VI. KIRSAL ALTYAPI

Bölge nüfusunun yarıdan fazlası halen köylerde yaşamaktadır. Yerleşme birimlerinin küçüklüğü ve dağınıklığı, kırsal altyapısının maliyetini arttırmaktadır. Önümüzdeki 5 yıl içinde kırsal yerleşme düzeninde fazla bir değişiklik beklememek gerekir. Özellikle içmesuyu temini, büyük kırsal merkezlere giden yolların kalitesinin yükseltilmesi, asfaltlanması ve sulamaya açılacak alanlarda daha yüksek standartta hizmet verilmesi öncelikli olarak ele alınmalıdır.

VII. KONUT

Konut konusu üç ayrı bağlamda ele alınmalıdır: 1) Devlet memurlarına lojman yapımı, 2) Kentsel konut ve 3) Kırsal konut.

Liberal bir ekonomide devletin lojman yapması düşünülemez. Lojman, bu olanaklardan yararlananlara örtülü bir gelir transferidir. Fakat Bölge'nin özelliği ve birçok yerleşmede özel kesim konut arzının düşüklüğü gözönüne alınarak, devletin lojman yapması elzem görülmektedir.

Yoğun göç nedeniyle Bölge kentlerinde konut sıkıntısı, gecekondulaşma ve düzensiz ve sağlıklı kentleşme had safhadadır. Göç, orta ve uzun vadede devam edecektir. Ucuz ve halkın ödeme gücü içinde olan konut politikası geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Toplu Konut Projelerinin hızla bitirilmesini sağlayacak mekanizmalar ve finansman yollarının geliştirilmesi elzemdir. Kentleşmeyi daha düzenli hale getirmek için eşik-kent planlamasına gidilmeli ve altyapısız bile olsa, imar planlarına uygun, düzenli arsa üretilmelidir.

Kırsal kesimde ise, dağınık yerleşmelerin daha büyük köylerde toplanması ve konut yapımı birarada düşünülmelidir. Belirlenen merkez ve/veya da büyükçe köylerde kendi evini kendisi yapanlara kredi sağlanmalıdır. Ayrıca yeni kurulacak ya da büyük köyler için imar planları yapılarak, daha düzenli ve sağlıklı yerleşmeler oluşturulmasına yönelinmelidir. Önümüzdeki 5 yılda bu istikamette ilk adımlar atılmalıdır.

VIII. SANAYİ

1993-1997 dönemi sulamanın kazandırdığı ivmeyle gelecek ekonomik değişimin ve sanayileşmenin ön koşullarının hazırlandığı ve belli alt-sektörlerde bazı yatırımların yapılabileceği bir dönem olarak algılanmalıdır. Bu sınırlı sanayi gelişmesi bile Bölge'deki devlet girişimciliğinin varlığına, organize sanayi örgütlerinin yapımına ve özel sektöre verilecek teşviklere bağlıdır.

Bölge'de önümüzdeki yıllarda yapılacak işlerin başında yarım kalmış tesislerin bitirilmesi, halen çok düşük kapasiteyle çalışan tesislerin daha yüksek kapasiteyle çalışabilmelerini sağlayacak tedbirlerin geliştirilip uygulanması gelmektedir. Yarım kalmış ya da düşük kapasiteyle çalışan tesislerin yaygınlığı yeni sanayi yatırımı yapacaklar için cesaret kırıcı örnek teşkil etmekte ve bir caydırıcı unsur olmaktadır. Yarım kalmış ya da bitirilip de çalıştırılmayan tesislerin hayatiyete geçirilmesi cesaret kırıcı olumsuzlukları kısmen ortadan kaldıracak ve bir teşvik unsuru olacaktır.

Bölgesel pazarın henüz yeterli yoğunluk ve büyüklükte olmaması, sermaye birikim potansiyelinin önümüzdeki 5 yıl içindeki sınırlılığı, nitelikli eleman bulmada güçlük, bunları işletmede tutmaktaki yüksek maliyet, Gaziantep dışında girişimci kültürünün sınırlılığı ve ülke pazarının siklet merkezine uzaklık gibi nedenlerle şimdiye kadar Bölge'de yeterli ölçüde yatırım yapmayan özel sektör için çok özel teşviklerin getirilmesi ve devletin sanayileşmede öncülüğü üstlenmesi gerekecektir.

IX. ÖZEL SEKTÖRÜ TEŞVİK POLİTİKALARI

Orta dönemde, sektör girişimciliği azami ölçüde desteklenmeli, özel sektöre diğer bölgelerde verilen teşviklerle bu Bölge'de verilenler arasındaki fark yer seçiminde belirleyici bir faktör haline getirilmelidir. Teşviklerdeki bölgelerarası marjinal farklılıkların Bölge'ye Bölge dışından özel girişim çekmekte hemen hemen hiçbir etkisi olmaması oldukça muhtemeldir. Bölge'nin orta dönemde, özel kesim sanayi gelişmesi ancak Bölge'deki girişimcilere ve bunların teşvik edilmesine, güdülenmesine, yönlendirilmesine bağlıdır. Bölge'de bu amaçla özel bir teşkilat kurulmalı, bu teşkilat sanayi teşvik politikalarını saptamalı, uygulamalı ve uygulamayı yerinde izleyerek, kaynak israfını önlemelidir.

X. PERSONEL VE ÜCRET POLİTİKALARI

Tarım ve sanayi gibi doğrudan üretken kesimlerde verimliliği, sağlık ve eğitim gibi hizmet sektörlerinde hizmet miktarı ve kalitesini yükseltmek için, Bölge'ye yeterli sayı ve nitelikte personel çekilmesi bir ön koşuldur. Burada temel yaklaşım, özellikle Bölge kentlerinde altyapı yatırımlarıyla fiziki çevreyi süratle iyileştirmek ve gelişmiş bölgelerdekinden çok farklı ve yüksek bir ücret politikası ve istihdam sistemi uygulamaktır. Böyle bir sistemle istenilen nitelikte elemanın yeterli sayıda Bölge'ye çekilememesi oldukça yüksek bir olasılıksa da sırf sayı bakımından yeterliliğe ulaşılması mümkün hale gelebilir. Uzun dönemde, yeterli sayı ve nitelikte uzman personelin Bölge'ye çekilmesi ve bunların burada sürekli kalmaları Bölge'de eğitim olanaklarının kapasite ve düzey bakımından artırılmasına bağlıdır.

XI. EĞİTİM POLİTİKASI

Bölge'nin yerleşim düzeni ve dil durumu nedenleriyle özellikle ilk ve orta öğretimde yeni bir düzen getirilmeli ve hızla merkezi okullaşmaya ve otobüs sistemine gidilmelidir. Yatılı bölge okulu sistemi yaygınlaştırılmalıdır. Verilen derslerin yeterli düzeyde anlaşılmasının sağlanabilmesi için özellikle ilkokulda anadili Türkçe olmayan çocuklara Türkçe öğretilmesi için özel müfredat uygulanmalıdır.

Bölge'deki öğrenim kurumlarında yetişenlerin Bölge'de kalma eğilimleri daha yüksek olduğundan, Bölge'ye uzman personel çekilebilmesi ve tutulabilmesi açısından, Bölge'deki yüksek öğrenim kurumlarının sayı ve kapasitelerini hızla arttırıcı ve niteliklerini yükseltici tedbirler alınmalıdır.

XII. SAĞLIK POLİTİKASI

Burada en önemli husus yeterli sayı ve nitelikte personel istihdamı için gerekli tedbirlerin geliştirilip uygulanması ve Bölge'deki gelir düşüklüğü nedeniyle teşhis ve tedavi kurumlarına ulaşamayan kitlenin bu kurumlara ulaşabilmesini sağlayıcı sigorta sistemi ve devlet desteğinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır.

Bölge'deki eğitim ve sağlık sorunu esas itibariyle bir fiziki tesis sorunu değil, bir personel sorunudur ve dolayısıyla ücret politikasıyla, özendirici tedbirlerle, Bölge'nin genel gelişmişlik düzeyiyle ve kentlerdeki sosyal çevreyle ilgilidir. Bölge'deki sağlık tesislerinin donanımları iyileştirilmeli, bakım-onarım ve sarf malzemesi temini için bütçe cari kaleminden daha büyük ve yeterli kaynak ayrılmalıdır.

XIII. TARIMSAL ÜRÜN DESTEKLEME FİYATLARI

Tarımsal ürün destekleme politikası ekonomik açıdan hayati önemdedir. GAP Bölgesi tarımsal bir ekonomidir ve önümüzdeki plan döneminde böyle olmaya devam edecektir. Burada en önemli husus pazarlamadaki risk faktörlerini kaldırmak veya asgariye indirmek ve tarımsal üretimden çiftçinin eline geçen para miktarını yükseltmektir. Bu devletin destekleme alımlarına devam etmesi ve görece yüksek taban fiyatı uygulamasının gerektiği anlamına gelmektedir. Yüksek taban fiyatı uygulaması bazı ürünlerde hem girdi hem de çıktı fiyatlarında sübvansiyon uygulamasını gerektirebilir. Tarımsal kesimde gelirleri yükseltmek, kırdan-kente göç hızını yavaşlatabileceği gibi bölgesel pazara hitabeden küçük ve orta ölçekli sanayileri uyaracak, kent kesiminde istihdamı arttıracaktır.